

SYLABUS
dotyczy cyklu kształcenia 2023- 2025

Rok akademicki 2024/2025

1. PODSTAWOWE INFORMACJE O PRZEDMIOCIE

Nazwa przedmiotu	Terytorialne i socjologiczne zróżnicowanie polszczyzny
Kod przedmiotu*	IXC13/J
nazwa jednostki prowadzącej kierunek	Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa
Nazwa jednostki realizującej przedmiot	Zakład Onomastyki
Kierunek studiów	filologia polska
Poziom studiów	II stopień
Profil	ogólnoakademicki
Forma studiów	stacjonarne
Rok i semestr/y studiów	rok drugi / semestr czwarty
Rodzaj przedmiotu	do wyboru
Język wykładowy	polski
Koordynator	dr hab. prof. UR Ewa Oronowicz-Kida
Imię i nazwisko osoby prowadzącej / osób prowadzących	dr hab. prof. UR Agnieszka Myszka, dr hab. prof. UR Ewa Oronowicz-Kida, dr Małgorzata Kułakowska, dr Robert Słabczyński

* -opcjonalnie, zgodnie z ustaleniami w Jednostce

1.1. Formy zajęć dydaktycznych, wymiar godzin i punktów ECTS

Semestr (nr)	Wykł.	Ćw.	Konw.	Lab.	Sem.	ZP	Prakt.	ZW zaj. warsztatowe	Liczba pkt. ECTS
4			20						3

1.2. Sposób realizacji zajęć**x w formie tradycyjnej**

zajęcia realizowane z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość

1.3 Forma zaliczenia przedmiotu (z toku) (egzamin, zaliczenie z oceną, zaliczenie bez oceny)

ZALICZENIE Z OCENĄ

2. WYMAGANIA WSTĘPNE

Podstawowa wiedza z fonetyki języka polskiego, dialektologii, socjolingwistyki.
----

3. CELE, EFEKTY UCZENIA SIĘ, TREŚCI PROGRAMOWE I STOSOWANE METODY DYDAKTYCZNE

3.1 Cele przedmiotu

C ₁	Utrwalenie wiedzy o terytorialnym zróżnicowaniu polszczyzny (dialektalnym i regionalnym) oraz o jej odmianach uwarunkowanych czynnikami społecznymi.
C ₂	Wyeksponowanie uwarunkowanych pokoleniowo, sytuacyjnie, socjologicznie, środowiskowo, kontekstowo, idiologicznie sposobów mówienia Polaków.
C ₃	Uświadomienie przyczyn przemian językowych ze szczególnym uwzględnieniem kontekstu cywilizacyjno-kulturowego.

3.2 Efekty uczenia się dla przedmiotu

EK (efekt uczenia się)	Treść efektu uczenia się zdefiniowanego dla przedmiotu	Odniesienie do efektów kierunkowych ¹
EK_01	Student(ka) zna podstawową terminologię z zakresu dialektologii i socjolingwistyki;	K_Wo1
EK_02	Student(ka) ma uporządkowaną i pogłębioną wiedzę na temat podziałów terytorialnych polszczyzny i jej odmian socjolektalnych.	K_Wo3
EK_03	Student(ka) umie samodzielnie zdobywać wiedzę i gromadzić materiał językowy do badań dialektologicznych i socjolingwistycznych.	K_Uo1
EK_04	Student(ka) jest świadomy(a) posiadanej przez siebie wiedzy i umiejętności w zakresie terytorialnego i społecznego zróżnicowania języka polskiego; potrafi planować poszerzenie własnej wiedzy w tym zakresie.	K_U12
EK_05	Student(ka) ma świadomość znaczenia języka w budowaniu tożsamości narodowej i regionalnej.	K_Ko1

3.3 Treści programowe

A. Problematyka wykładu

Treści merytoryczne
<i>Nie dotyczy</i>

B. Problematyka konwersatorium

Treści merytoryczne
1. Czynniki decydujące o wewnętrznych podziałach języka polskiego. – 2 godz.
2. Charakterystyka wybranych fonetycznych cech gwarowych – 2 godz.

¹ W przypadku ścieżki kształcenia prowadzącej do uzyskania kwalifikacji nauczycielskich uwzględnić również efekty uczenia się ze standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela.

3. Zróznicowanie dialektalne polszczyzny; charakterystyka dialektów (w zakresie fonetyki i leksyki); społeczna pozycja gwar dzisiaj; kulturowa wartość gwar, nowe funkcje gwary analiza zróżnicowanych chronologicznie tekstów gwarowych – 4 godz.
4. Zróznicowanie regionalne polszczyzny; charakterystyka odmian regionalnych polszczyzny (w kraju i poza jego granicami), dialekty i gwary ludowe a odmiany regionalne polszczyzny; dialektyzmy a regionalizmy; analiza tekstów – 4 godz.
5. Pojęcie socjolektu; historia polskich socjolektów; socjolekty w komunikacji – 2 godz.
6. Kategorie socjolektalne (zawodowość, tajność, ekspresywność) – 2 godz.
7. Typologia socjolektów i wpływ socjolektów na zasób leksykalny polszczyzny literackiej i języka potocznego - 4 godz.

3.4 Metody dydaktyczne

- prezentacje multimedialne przygotowywane przez osobę prowadzącą zajęcia i przez studentów,
- referowanie zagadnień przez studentów,
- praca w grupach,
- dyskusja,
- analiza i interpretacja tekstów.

4. METODY I KRYTERIA OCENY

4.1 Sposoby weryfikacji efektów uczenia się

Symbol efektu	Metody oceny efektów uczenia się (np.: kolokwium, egzamin ustny, egzamin pisemny, projekt, sprawozdanie, obserwacja w trakcie zajęć)	Forma zajęć dydaktycznych (w, ćw, ...)
EK_01	ocena pracy pisemnej, ocena prezentacji lub referatu	KONWERSATORIUM
EK_02	ocena prezentacji lub referatu, ocena analizy tekstów podczas zajęć, ocena głosów w dyskusji	KONWERSATORIUM
EK_03	ocena pracy pisemnej	KONWERSATORIUM
EK_04	ocena głosów w dyskusji, ocena prezentacji	KONWERSATORIUM
EK_05	ocena prezentacji, ocena głosów w dyskusji	KONWERSATORIUM

4.2 Warunki zaliczenia przedmiotu (kryteria oceniania)

Ocena z konwersatorium:

Ustalenie oceny zaliczeniowej na podstawie następujących czynników:

- aktywność na zajęciach,
- praca pisemna poświęcona charakterystyce wybranej odmiany terytorialnej polszczyzny lub dowolnego socjolektu (na podstawie opublikowanych tekstów historycznych i współczesnych),
- przygotowanie referatu lub prezentacji.

Ocena łączna wyżej wymienionych elementów składowych:

- ocena z aktywności na zajęciach: 30% ostatecznej oceny,
- ocena pracy pisemnej: 40% ostatecznej oceny,
- ocena prezentacji lub referatu: 30% ostatecznej oceny.

5. CAŁKOWITY NAKŁAD PRACY STUDENTA POTRZEBNY DO OSIĄGNIĘCIA ZAŁOŻONYCH EFEKTÓW W GODZINACH ORAZ PUNKTACH ECTS

Forma aktywności	Średnia liczba godzinna zrealizowanie aktywności
Godziny z harmonogramu studiów	20
Inne z udziałem nauczyciela akademickiego (udział w konsultacjach, egzaminie)	15
Godziny niekontaktowe – praca własna studenta	40
przygotowanie do zajęć	10
napisanie referatu/przygotowanie prezentacji	15
praca pisemna	15
SUMA GODZIN	75
SUMARYCZNA LICZBA PUNKTÓW ECTS	3

- Należy uwzględnić, że 1 pkt ECTS odpowiada 25-30 godzin całkowitego nakładu pracy studenta.

6. PRAKTYKI ZAWODOWE W RAMACH PRZEDMIOTU

wymiar godzinowy	Nie dotyczy
zasady i formy odbywania praktyk	Nie dotyczy

7. LITERATURA

Literatura podstawowa:

- Dejna K., 1993, *Dialekty polskie*, Wrocław-Warszawa-Kraków.
- Handke K., 1993, *Terytorialne odmiany polszczyzny*, (w:) Encyklopedia kultury polskiej XX wieku, t.2, Współczesny język polski, red. J. Bartmiński, Wrocław, s. 191-211
- Grabias S., 1993, *Środowiskowe i zawodowe odmiany języka – socjolekty*, (w:) Encyklopedia kultury polskiej XX wieku, t.2, Współczesny język polski, red. J. Bartmiński, Wrocław, s. 223-241.
- Wegier J., Oronowicz E., 1992, *Język mówiony mieszkańców wsi Polski południowo-wschodniej. Teksty i omówienia*, Rzeszów.
- Dialekty i gwary polskie. Kompendium internetowe* (www.dialektologia.uw.edu.pl)

Literatura uzupełniająca:

- Handke K., 1986, *Polszczyzna regionalna – problematyka i stan badań*, (w:) *Polszczyzna regionalna Pomorza*, t. 1, Wejherowo.
- Kucała M., 2001, *Gwary i regionalne odmiany polszczyzny w XX wieku*, (w:) *Polszczyzna XX wieku. Ewolucja i perspektywy rozwoju*, red. S. Dubisz, S. Gajda, Warszawa, s. 193-198.
- Kurek H., 1995, *Przemiany językowe wsi regionu krośnieńskiego. Studium socjolingwistyczne*, Kraków.
- Oronowicz-Kida E., 2007, *Rzeczowszczyzna w polskich badaniach etnograficznych i dialektologicznych*, (w:) *Literatura i język wczoraj i dziś*, red. E. Błachowicz, J. Lizak, Rzeszów, s. 41-56.

- Oronowicz-Kida E., 2013, *Oficjalne nazwy ulic – nowy element w językowej komunikacji środowiska wiejskiego (na przykładzie nazw ulic w wioskach powiatu jarosławskiego)*, (w:) *Słownictwo specjalistyczne i specjalne w komunikacji*, red. M. Jodłowiec, A. Tereskiewicz, *Język a komunikacja* 33, Kraków, s. 105-114.
- Oronowicz-Kida E., 2013, *Przemiany kulturowe a zanikające leksemy w języku mówionym mieszkańców wsi południowo-wschodniej Rzeszowszczyzny*, „*Słowo. Studia językoznawcze*” 4/2013, Rzeszów, s. 116-127.
- Oronowicz-Kida E., 2016, *Unifikacja kulturowa w języku mieszkańców wsi południowo-wschodniej Rzeszowszczyzny (na przykładzie nazw własnych)*, *Głos-Język-Komunikacja* 3, red. A. Myszka, E. Oronowicz-Kida, Rzeszów, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, ISBN 978-83-7996-359-1, s. 13-20.
- Oronowicz-Kida E., 2018, *Dzik jedzie na Dziku, czyli nieoficjalne porejonimy w komunikacji potocznej mieszkańców województwa podkarpackiego*, (w:) *Kultura komunikacji potocznej w językach słowiańskich*, red. A. Piotrowicz, M. Witaszek-Samborska, K. Skibski, Wydawnictwo Nauka i Innowacje, ISBN 978-83-64864-89-6, Poznań, s. 245-252
- Ożóg K., 1998, *Język polskiej wsi na tle przemian współczesnej polszczyzny*, (w:) *Teoretyczne, badawcze i dydaktyczne założenia dialektologii*, red. S. Gala, Łódź, s. 119-125.
- Piekot T., 2008, *Język w grupie społecznej. Wprowadzenie do analizy socjolektu*, Wałbrzych.
- *Polskie języki. O językach zawodowych i środowiskowych*, red. M. Milewska-Stawiany, E. Rogowska-Cybulska, Gdańsk 2010.
- Sierociuk J., 1990, *Przyczyny przemian dialektów ludowych*, (w:) *Język – kultura – społeczeństwo. Wybór studiów i materiałów*, red. S. Dubisz, Warszawa.

Akceptacja Kierownika Jednostki lub osoby upoważnionej